

Honorářem za první výstavu byly lístky do kina ...

Rozhovor s popularizátorem kosmonautiky Milanem Halouskem

Osobně se potkal s mnoha astronauty, vlastní stohy fotografií s jejich vlastnoručními podpisy a pomohl vyslat do vesmíru českého Krtečka. Milan Halousek – vášnivý popularizátor kosmonautiky, předseda Astronautické sekce České astronomické společnosti a je v pravém smyslu synonymum ke slovu kosmonautika.

• *Jak zmiňujeme výše, sousloví Milan Halousek je takřka synonymem pro pilotovanou kosmonautiku. O vás je známo, že kosmonautikou doslova žijete. Co se při vyřčení slova kosmonautika vybaví právě vám?*

Krása vesmíru spojená s nejmodernějšími lidskými technologiemi. Dobrodružství, odvaha a veliká výzva pro všechny, kteří si sednou do malinké kabiny na špičce rakety naplněné vysoce výbušným palivem a vydají se do míst, kde dosud nikdo nebyl. A poznají na vlastní oči, že je Země kulatá!

• *Kde a kdy jste se s kosmonautikou setkal poprvé?*

Tak to si vybavuji – i když samozřejmě poněkud mlhavě. Bylo to nepochybně

slavné přistání prvních pozemšťanů na Měsíci v roce 1969. Bylo mi 8 roků a byl to pro mě velmi emotivní večer, strávený na prázdninách u babičky s tou výsadou, že jsem nemusel jít brzy spát. Dívali jsme se na televizi a já si dodnes vzpomínám na podivné „duchy“ a to, jak babička vyprávěla, že lidé poprvé přistáli na Měsíci.

• *To musel být jistě pro vás jako dítě naprosto fantastický zážitek. Byl to právě ten impuls, který vás ke kosmonautice nasměroval?*

Nikoliv. Já jsem se ke kosmonautice dostal poměrně velikým obloukem. Už jako středoškolský student jsem začal sbírat autogramy – byl jsem vůbec takový sběratel. Jak jsem měl něčeho více než tři kusy, tak

jsem to hned sbíral – ať už to byly známky, etikety od sirek nebo třeba odznaky. A ve své sběratelské vášni jsem sbíral také autogramy různých slavných a zajímavých osobností. Když jsem o tom tehdy diskutoval s kolegou sběratelem, nasměroval mě k tomu, abych si napsal o autogramy slavných astronautů do NASA.

• *Zní to skoro neuvěřitelně – psát americkým astronautům. To jste psal na NASA, nebo skutečně jednotlivým astronautům? A to byli skutečně ochotni vám podepsané fotografie poslat?*

Bylo to neuvěřitelné, ale podepsané fotografie opravdu dorazily. První fotografie s podpisem a věnováním mi přišla od Alana Sheparda, prvního amerického astronauta a pátého člověka, který stanul na Měsíci. A vzápětí dorazila i fotografie Charlese Conrada, který byl na Měsíci jako třetí.

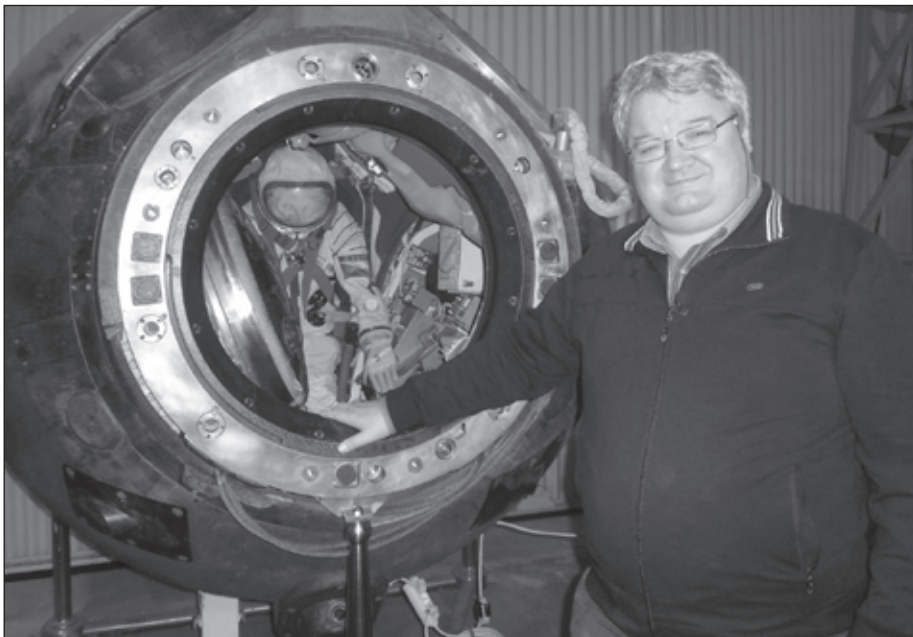
• *Trošku se divím, že váš požadavek k astronautům doputoval. A za jak dlouho vám přišla odpověď? Čekal jste dlouho?*

No vidíte, a doputoval. Stačilo požádat o jeho fotografii, napsat zpáteční adresu a zásilku adresovat do NASA v americkém Houstonu. A udivující je i to, s jakou rychlostí na americké straně všechno proběhlo.

• *Hovoříme o amerických astronautech. Zajímá vás se i o autogramy sovětských kosmonautů? A s jakým výsledkem?*

Ano, psal jsem pravidelně i sovětským kosmonautům. Napsal jsem jméno kosmonauta, adresu Hvězdného městečka a čekal. Jenže sovětské kosmonauté neměli k dispozici tak krásné a velké barevné fotografie jako Američané a proto posílali jen podepsané kartičky a občas malou černobílou fotografii.

• *Vy jste ale nezůstal jen u podpisů a fotografií a postupně jste žádal více, že?*

Kabina kosmické lodě Sojuz 28, ve které letěl v roce 1978 do vesmíru první československý kosmonaut Vladimír Remek. Dnes je vystavena v Leteckém muzeu ve Kbelích.

Ano, a začalo to zcela nenápadně. Zjistil jsem, že mám sice fotografie a podpisy známých astronautů, ale vlastně o nich nic moc nevím. A tak jsem si začal shánět informace. Ale to víte, tehdy nebyl žádný internet, bylo to ještě dlouho před sametovou revolucí, a proto jsem pátral především v knihovně. Zjistil jsem, že Československá tisková kancelář vydávala pravidelně takové malé specializované brožury tzv. dokumentační přehledy, kde bylo doslova všechno včetně kontaktů – třeba právě na NASA. A NASA zase ve svých dokumentech zveřejňovala kontakty na svoje dodavatele. A to bylo něco pro mě!

• *Z vaší odpovědi číší velké nadšení! To musela být pořádná výzva. Začal jste si dopisovat s dodavateli? A jaké materiály se vám tímto způsobem podařilo získat?*

Doslova tak. Získat totiž další informace o dodavatelích kosmického programu, tomu prostě sběratel nemá šanci odolat. Byla toho spousta. Asi nejzajímavější byla korespondence se švédskou firmou Hasselblad, která pro kosmický program *Apollo* zajišťovala fotoaparáty. Poslali mi obálku doslova naditou materiály. Ale komunikoval jsem i s firmami, které pro kosmonauty zajišťovaly jídlo nebo skafandry.

• *To zná fantasticky. Jak jste se cítil, když jste takový poklad otvíral?*

Bylo to vždy nadšení, vzrušené očekávání toho, co v té velké béžové obálce bude. Podepsaná fotografie astronauta, k tomu občas samolepka s logem mise, někdy třeba i odznak nebo nášivka. A spousta dalších in-

Můj první sběratelský portrét. Na stěně za mnou je část mé sbírky amerických astronautů (někdy kolem roku 1985).

formací o tom konkrétním člověku, o jeho vesmírné misi, o NASA. Nebo obálka se spoustou materiálů od dodavatelů NASA, výrobků kosmické techniky. A zase samolepky, nášivky, odznaky, občas propiska s logem, barevné brožury. Pro sběratele za „železnou oponou“ opravdu takový malý poklad. A vždycky to došlo, nikdy se to neztratilo.

• *Chtěl jste se kosmonautice věnovat i ve vašem profesním životě? Uvažoval jste například o takto změřeném studiu či podobně?*

Vystudoval jsem střední školu elektrotechnickou, obor slaboproud a poté jsem pracoval pro Správu spojů a později Telecom. Tato práce mě zajímala a tak jsem se kosmonautice věnoval spíše jako svému velkému koníčku.

• *Zdá se, že jste byl jeden z mála v Československu, kdo nashromáždil tak velké množství zajímavých materiálů z kosmonautiky. Měl jste někdy chuť se o tuto svou sbírku „podělit“ – ukázat ji dalším kosmonautickým nadšencům?*

Ano, byla to spousta materiálů, které jsem dával dohromady mnoho let. Nejprve jsem dělal takové malé soukromé výstavy pro své kamarády. A tehdy mě požádala moje kamarádka a zároveň učitelka na základní škole, zdali bych mohl kosmonautiku představit jejím žákům. Psal se rok 1984, takže žádný dataprojektor ani počítač – jen rozpálený zpětný projektor, na který jsem pokládal ty nejcennější archivní materiály (v současnosti mají tyto fotografie s autogramy vysokou cenu a autogramy na nich byly psány obyčejnou fixou). Dnes už bych to neudělal...

• *Pak ale přišla sametová revoluce a spolu s ní i všemocný internet. A vše, co jste tak složitě vykorespondoval, bylo najednou možné získat na pár kliknutí myši. Jaký jste z toho měl pocit?*

Ano, to byla velká změna. Ale musím říci, že až tolik mě zase neovlivnila. Když jsem informace získával, byla to v podstatě ta nejlepší doba, protože ti nejslavnější američtí astronauté z programu *Apollo* již dolétali, ale byli stále ještě v NASA a nebyli ani příliš staří. A tak i na takové sběratele, jakým jsem byl já, rychle a většinou velice vstřícně reagovali. Později ale už z NASA odešli a jejich soukromé adresy by pro případnou korespondenci jistě k dispozici nebyly.

• *Vzpomenete si na vaši první oficiální veřejnou výstavu? A jak k tomu došlo, že jste za ni dostal lístky do kina?*

Vystavoval jsem například při příležitosti amerického týdne v Plzni, ale moje opravdu první veřejná výstava byla u nás v Pardubicích v kině JAS. Na podzim roku 1995 šel právě do kin film *Apollo 13* a já jsem při této příležitosti

Milan Halousek (*1961) je předsedou vzdělávacího spolku *KOSMOS-NEWS*, který si klade za cíl popularizaci kosmonautiky především mezi školní mládeží, ale i širokou veřejností. Je také čestným členem *České astronomické společnosti (ČAS)* a předsedou její Astronautické sekce. V České kosmické kanceláři měl dlouhé roky na starost organizování vzdělávacích a popularizačních programů, a podporu účasti českých studentů na národních i zahraničních kurzech a projektech zaměřených na moderní vědu, techniku, kosmonautiku a astronomii. Kosmonautice a její popularizaci se věnuje od r. 1980. Od roku 2001 pořádal jednu z největších středoevropských konferencí o kosmonautice *KOSMOS-NEWS PARTY*, určenou především amatérským zájemcům o pilotovanou kosmonautiku a moderní trendy dobývání vesmíru. V neposlední řadě je také vášnivým sběratelem autogramů kosmonautů a všeho dalšího, co s kosmonautikou a lety do vesmíru souvisí. V letech 2011 a 2018 byl jedním z organizátorů projektu „Do kosmu s Krtkem“, při kterém americký astronaut Andrew Feustel vzal s sebou do vesmíru figurku českého Krtečka. V r. 2022 obdržel jedno z nejvyšších ocenění v resortu školství – Medaili MŠMT 2. stupně za významnou vzdělávací a popularizační činnost. A v r. 2025 převzal z rukou primátora svého rodného města Pardubice Čestnou medaili za dlouhodobý a významný přínos pro město a jeho obyvatele. Od r. 1980 uspořádal již více než 2000 přednášek a besed o kosmonautice pro děti, studenty a veřejnost, publikoval přes 290 článků v denním tisku, odborných a populárně-vzdělávacích časopisech, natočil více než 200 televizních a 400 rozhlasových rozhovorů a komentářů k událostem v kosmonautice.

V roce 2019 na brněnské hvězdárně s americkým astronautem Andrewem Feustelem a 19centimetrovým nehořlavým Krtkem-astronautem, kterého měl s sebou na Mezinárodní vesmírné stanici ISS v roce 2011

uspořádal ve foajé kina svoji výstavku. Pojal jsem ji stylově – vedle originálních fotografií skutečných astronautů s jejich podpisy jsem instaloval zároveň informace o hercích, kteří je v tomto kultovním filmu ztvárnili (Tom Hanks, Bill Paxton, Kevin Bacon, Gary Sinise, Ed Harris a další) a řadu autentických novinových článků z roku 1970, kde se o skutečném průběhu mise *Apollo 13* psalo. Výstava měla veliký úspěch a můj tehdejší honorář tvořilo pár volňásků do kina.

• *Postupně se o kosmonautice začalo hovořit více a vy jste měl v této oblasti poměrně velký náskok. Pustil jste se tedy do její popularizace?*

Ano a velmi rád. V roce 2003 se zakládala Česká kosmická kancelář a já jsem byl téměř u toho. Říkám téměř, protože když mi to poprvé doc. Kolář nabídl, tak jsem tehdy ještě odmítl. Ale druhou nabídku jsem již přijal a od roku 2006 jsem zde nastoupil jako vedoucí odboru vzdělávání a studentských aktivit.

• *A pak to začalo. Z vašeho koníčku se stala práce, která vás nebývale těšila. Kdo byl tím prvním kosmonautem, se kterým jste se viděl osobně?*

Tím prvním byl samozřejmě Vladimír Remek. Byl jsem tenkrát ještě na střední škole, když jsme krátce po jeho letu pořádali branný závod a on byl naším hostem. Tenkrát jsem s ním ale osobně ještě nemluvil.

• *Mnohé kosmonauty znáte osobně, máte mezi nimi své oblíbence? A kterému z nich jste například nejvíce fandil?*

To bude určitě Andrew Feustel. Hodně jsme toho spolu prožili při našich společných cestách po České republice v roce 2011 a 2019, kdy se

uskutečnila spousta besed našeho programu „Do kosmu s Krtkem“. A pak samozřejmě Vladimír Remek, se kterým často a rád spolupracuji.

• *Zastavme se na chvilku u našeho českého Krtčka – jak se vlastně do kosmu dostal?*

Podle hesla „Za vším hledej ženu“ přišla s tímto nápadem paní Indira Feustelová, manželka astronauta Andrewa Feustela. Ona má českou maminku, a tak chtěla aby její manžel s sebou vzal do vesmíru něco se vztahem k České republice. Při jeho první cestě v roce 2009 k Hubbleovu vesmírnému dalekohledu s sebou vzal útlou básnickou sbírku Jana Nerudy „Písně kosmické“. A při druhé cestě, to letěl v roce 2011 na Mezinárodní vesmírnou stanici ISS, už měl s sebou našeho Krtka astronauta. Hlavní myšlenka byla propojit prostřednictvím figurky Krtčka dětský pohádkový svět a svět složitých technologií a náročné vědy, jakou je létání do vesmíru. Myslím, že se nám to povedlo. Děti Krtka milují a my jim přes něj ukazujeme krásy a zajímavosti astronomie a létání do vesmíru.

• *Jaké parametry musel „kosmonaut Krtk“ splňovat, třeba z hlediska hořlavosti?*

Připravit našeho dvacetimetrového plyšového Krtka na cestu do vesmíru nebylo vůbec jednoduché. NASA měla na všechny předměty, které byly na palubě jejich raketoplánů, velice přísné bezpečnostní předpisy. Například Krtk musel být nehořlavý, takže je vyplněný speciální stříží z dutých vláken, místo běžně používaného vatelínu. A je díky tomu i mnohem lehčí. A vzadu na zadečku má nalepený kousek suchého zipu, aby se dal na palubě ISS bezpečně usadit a neodle-

těl někam, kam by neměl. Když letěl Andrew Feustel naposledy na ISS v roce 2018, tak vezl našeho dalšího, ale menšího Krtka, kterého si sám pojmenoval Krtk-syn.

• *Do vesmíru letělo již 642 astronautů. Kolik z nich se vám podepsalo?*

Z těch 642 mi jich chybí přibližně 40. Jsou to především ti takzvaně „nesehnatelní“ jako například členové posádek *Sojuz 11* nebo *Apollo 1*, kteří zahynuli. Přes 200 astronautů jsem také potkal osobně. Například ve Vídni na světovém kongresu kosmonautů v roce 2016 jsem jich potkal skoro stovku. Z této akce mám ve své sbírce krásnou fotografii, na kterou se mi osobně podepsalo více než 80 z nich. A co se týče těch dvanácti amerických astronautů, co byli na Měsíci – tak jsem se setkal s pěti, ale ve sbírce mám podpisy od všech dvanácti.

• *Navštívili jste také některé kosmické střežisko?*

V Evropě jsem jich navštívil většinu, ale v Americe jsem dosud nebyl. Dřív se to nějak nezdařilo a teď už si netroufnu na ten dlouhý let přes Atlantik. Mým snem ale pořád je zajet se podívat na Bajkonur na start rakety s lidmi do vesmíru.

• *Přesto bych se vás ráda zeptala, zdali byste se chtěl podívat třeba na ISS?*

Mě se na to novináři občas ptají a já to vždycky odbudu tím, že to není možné, protože vážím jako dva kosmonauti dohromady. Hypoteticky bych samozřejmě velice chtěl. Asi by bylo ideální, kdybych se nějakým řízením najednou octnul tam nahoře. Na ISS by se mi nadmíru líbilo, protože je tam stav beztlíže a navíc se tam můžete pohybovat volně, kdežto na Měsíci by člověk musel být uvězněný ve skafandru. Ale dokud se nevyvinou bionické skafandry, na Měsíc či Mars mě hned tak nikdo nedostane.

• *V současné době se plánují lety na Měsíc a na Mars. Jak vnímáte nynější situaci a stávající výzvy v pilotované kosmonautice?*

Myslím, že Američané přistanou na Měsíci tak zhruba za dva až tři roky. Více než 55 roků od chvíle, kdy astronaut z programu *Apollo* naposledy Měsíc opustili. Ale zatím nemáme připravenou a odzkoušenou potřebnou techniku. Tedy především lunární *Starship* od společnosti SpaceX Elona Muska, který je k tomu nezbytný, ale jehož vývoj a testování se dost zpožďuje oproti plánům. A v tuto chvíli to začíná vypadat, že o to, kdo dříve na Měsíci přistane, budou Spojené státy bojovat s Čínou, která by tam také ráda poslala svojí první posádku do konce tohoto desetiletí. Bude to

možná hodně těsné, ale pořád věřím, že to Američané zvládnou o trochu dříve.

• *Závod o Měsíc bude, zdá se, dramatický. Jak vidíte další výzvu pilotované kosmonautiky, tedy let na Mars?*

S Marsem to je mnohem složitější, první lidské výpravy se tam vydají nejdříve v druhé polovině příštího desetiletí, dříve určitě ne. A myslím si, že to bude mezinárodní expedice – Spojené státy, Evropa, Japonsko, Kanada, možná ve spolupráci s některými partnery z oblasti blízkého Východu, odkud by do výprav mohlo přitéct hodně peněz... Překvapilo by mě spojení s Čínou, ale možná pragmatismus zvítězí nad politikou.

• *Čínský kosmický program se zdá být poměrně úspěšný. Je to právě ten důvod, proč by k cestě k budoucím meziplanetárním letům mohla být přizvána právě Čína?*

Spolupráce s Čínou dobře funguje již nyní například v Evropské kosmické agentuře ESA. Třeba italská astronautka Samantha Cristoforettiová s německým kolegou Matthiasem Maurerem a Francouzem Thomasem Pesquetem již absolvovali kratší výcvik v Číně a plánuje se, že by za pár roků mohli letět na jejich orbitální stanici *Tiangong*. A protože ESA s Čínou dost úzce spolupracuje, předpokládám, že se jí pokusí zapojit i do připravovaných nových měsíčních programů

• *Let na Měsíc se plánuje již poměrně dlouho. Připadá to jen mě, že když Američané letěli na Měsíc poprvé, šlo všechno téměř jako po drátkách?*

Ne, to je jen dojem. V šedesátých letech minulého století, v programu *Apollo*, nešlo všechno hladce, problémů bylo veliké množství. Smrt posádky *Apollo 1* předstartovních testech, výbuch při letu *Apollo 13* a mnoho dalších problémů. Bylo asi velikým štěstím, že to vše nakonec dopadlo úspěšně. Ale jak se říká: „Štěstí přeje připraveným“. Dnes se klade mnohem větší důraz na téměř až absolutní bezpečnost kosmických letů. Pracuje se s jistotou někde až kolem 99,5 %. Tedy vše mnohokrát opakovaně testovat, kontrolovat, neponechat žádné místo ani sebemenšímu selhání. To ale všechno kosmonautiku nepředstavitelně prodražuje a protahuje termíny. Jen pro zajímavost – program *Apollo* pracoval s bezpečnostním koeficientem 50 %. Jedna ku jedné – buď to vyjde, nebo to nevyjde. Buď bude úspěch, nebo přijdeme o posádku. Nic míň, nic víc. Takhle to bylo tehdy jednoduché. Ale chápu, že to dneska už s takovýmto přístupem dělat nejde...

• *Je už známo, kde se na Měsíci znovu přistane? A jak se místo přistání vlastně vybírá?*

Jako člen poradního výboru ředitele ESA pro vzdělávání jsem navštívil i Výcvikové centrum evropských astronautů v Kolíně nad Rýnem. Na fotografii z roku 2014 jsem uvnitř тренаžeru evropského modulu Columbus Mezinárodní vesmírné stanice ISS.

Ano, plánuje se přistání a vybudování stálé základny na jižním pólu našeho Měsíce. Je to velice zajímavé místo pro vědce. Je tam jednak voda v podobě podpovrchového ledu – a ta bude potřeba nejenom k pití, ale po rozkladu na kyslík a vodík i k dýchání a jako zdroj energie. A přímo na jižním pólu je 4 kilometry hluboký kráter *Shackleton*, který je stále chráněný před slunečním svitem a slunečním větrem. A vědci doufají, že uvnitř tohoto kráteru, v chladu $-183\text{ }^{\circ}\text{C}$, najdou informace o dávné historii jak Měsíce, tak i naší Země.

• *Existují již nějaké vize, jak by měsíční základna nedaleko kráteru Shackleton měla vypadat?*

Je naplánováno, že by na okraji tohoto kráteru vyrostla „Měsíční vesnička – Moon Village“, kde by se mohli střídat vědci z různých zemí světa. A současně by měsíční základna sloužila i jako místo, kde by si odborníci mohli vyzkoušet techniku, přístroje a všechno ostatní, co budou o pár roků později potřebovat k vybudování základny na Marsu. Protože Mars je tím hlavním cílem současné kosmonautiky!

• *Dokázal byste odhadnout, jaké by tak mohlo být složení kosmické posádky a kdo první opět vystoupí na měsíční povrch?*

Program má tentokrát ženské jméno – *Artemis*, což je podle řecké mytologie dvojče boha Apollona, po kterém byl pojmenován předcházející americký měsíční program. Proto si myslím, že v první posádce bude určitě žena a bude to i ona, kdo jako první vystoupí na Měsíc. Ale jméno si zatím netroufnu tipovat.

• *Připomeňme, že mimo vaše ostatní profesní aktivity působíte v rámci ČAS na pozici předsedy Astronautické sekce. Co pro vás tento post znamená a jak jste se cítil, když jste byl nyní opětovně zvolen?*

Je pro mne velikou poctou a závazkem, že mohu v České astronomické společnosti pracovat vedle takových osobností české vědy, jako je například Dr. Jiří Grygar. On a mnoho dalších významných lidí v ČAS mi ukazovali cestu, kudy jít, již za mého mládí, a teď je mám kolem sebe. Je to radost a potěšení. A snažím se to vše dělat jak nejlépe umím.

• *A na závěr bych se vás ráda zeptala, na co se v budoucnosti kosmonautiky nejvíce těšíte?*

Nyní se především těším na to, až znovu z vesmíru zazní čeština – od našeho budoucího astronauta Aleše Svobody, nebo některého z českých studentů, kteří prošli našimi vzdělávacími programy, na kterých jsem se podílel. Těší mě, že jsme za ty roky mohli pomoci mnoha mladým studentům v jejich cestě za kosmonautikou. A i nadále každý rok hledáme mladé kosmonauty např. pro vzdělávací program Expedice Mars a podobné akce. Podpora mládeže je pro mě prioritní. A nové přistání na Měsíci – na to se těším moc. I když z hlediska sběratele autogramů to pro mě nebude už tak růžové, protože asi nebude v lidských silách získat podpisy všech, kteří tam poletí. Ale budu se o to i nadále samozřejmě snažit.

• *Děkuji vám za rozhovor. (Za Astropis se ptala Jana Žďárská.)*